

כלי שיש בו שימושים של היתר ואיסור הולכים בו אחר רוב תשמישו

כלי שמלאכתו לאיסור

מקור הדין

הגמרא מביאה שלאחר הגזירה בימי נחמיה קבעו לגבי כלי שמלאכתו לאיסור שיהיה מותר בטלטול רק לצורך גופו ומקומו.

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד ב

תנו רבנן: בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת... התירו, וחזרו והתירו, וחזרו והתירו...

אמר רבא: התירו דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו ובין לצורך מקומו, וחזרו והתירו מחמה לצל, וחזרו והתירו דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו - אין, מחמה לצל - לא.

המשנה מפרטת דוגמות של כלי שמלאכתו לאיסור ושימוש בהם לצורך גופם

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכב עמוד ב

משנה... נוטל אדם קורנס פטוס לפצע בו את האגוזין, קרדום - לחתוך בו את הדבילה מאלו שעשה עיגול עבה היא מאלו, וקשה כגנינה, ולפי קרדום לחותכה, מגירה כעין סכין, ויש בו פנימות הרבה - לגור בה את הגבינה, מגריפה כלי גריפה לחלים - לגרוף בה את הגרוגרות, את הרחת ואת המלגז מהפכין בו קטן (כלומר נועד לדישה) - לתת עליו לקטן, את הכוש פלך ואת הכרכר העץ המסייע להעבכת חוט העכב באריגה - לתחוב בו, מחט של יד שחפר בו גומים - ליתול בו את הקוץ, ושל סקאים מחט גדולה שחפרים בה שקים - לפתוח בו את הדלת מי שחיצב מפתח.

פסק השו"ע והרמ"א

וכן פסק השו"ע להתיר טלטול כלי שמלאכתו לאיסור גופו ומקומו

3. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ג

כלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו, בין לצורך גופו כגון קורנס של זהבים או נפחים לפצוע בו אגוזים, קורדום לחתוך בו דבילה; בין לצורך מקומו דהיינו שצריך להשתמש במקום שהכלי מונח שם, אבל מחמה לצל דהיינו שאינו צריך לטלטלו אלא מפני שירא שיסבר או יגנב שם, אסור.

הרמ"א מוסיף שגם כלים שקיים בהם איסור שימוש מדרבנן שייך בהם מוקצה של כלי שמלאכתו לאיסור. וסובר שתפילין הן כלי שמלאכתו להיתר

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ד

הגה: ותפילין אין לטלטלם כי אם לצורך כדין כלי שמלאכתו להיתר (תרה"ד ועין בב"י). ושופר שמיוחד לתקיעה אסור לטלטלו כי אם לצורך גופו או מקומו

המשנ"ב מביא שדעת רבים שתפילין כלי שמלאכתו לאיסור. ויש להקל רק בשעת הדחק

5. משנה ברורה סימן שח ס"ק כד

(כד) תפילין... כ"א לצורך - היינו כדי שלא יגנבו או שלא יתקלקלו בחמה וכיוצא בזה.

והט"ז ומ"א מחמירין וסוברין דתפילין מקרי כלי שמלאכתו לאיסור דהרי אסור להניחן בשבת וכנ"ל בסמ"ל ל"א וע"כ אין לטלטלן כ"א בצריך לגופן [היינו כדי שישמרוהו מהמזיקין] או למקומן. ומ"מ במקום הדחק יש להקל כדעה הראשונה וכמו שכתבנו בסמ"ל ל"א בבה"ל ע"ש:

6. משנה ברורה סימן שח ס"ק י

(י) שמלאכתו לאיסור - כלומר שמיוחדת לדבר שאסור לעשות בשבת ואפילו אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל זה: בבה"ל 'קרדום' שקל להתיר כל שיש בו מלאכת היתר אך נשאר בצ"ע.

ע"כ בילקו"י (שח ג ב) ובמאמר (עו ב)

כלים שלא ראויים למלאכת היתר

נחלקו הרשב"א והר"ז האם כלי שלא ראוי לשום מלאכת היתר יהיה מותר עדיין לטלטול לצורך מקומו

7. חדושי הרשב"א מסכת שבת דף קנד עמוד ב

וראיתי להר"ז הלוי ז"ל שכתב דכל שאינו ראוי בשום צד לטלטלו לצורך גופו אין מטלטלין אותו לצורך מקומו,

ואינו מחזור בעיני שהרי לר' נחמיה כלי שמלאכתו לאיסור אין ראוי לטלטלו לצורך גופו כלל לפי שאין כלי ניטל לדידה אלא לצורך תשמישו המיוחד לו בלבד, ואפילו כן לצורך מקומו מטלטלין אותו וכפי פירושו של רש"י ז"ל וכמו שכתבנו שם (קכ"ד א') בסייעתא דשמיא

הפמ"ג דן בזה מבלי שתלה במחלוקת הראשונים והעלה לחומרא

8. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן שח ס"ק יב

כללא דמלתא, כל שראוי לשום תשמיש שרי לגופו ואף מקומו, מה שאין כן כשאין ראוי לתשמיש בשבת ויום טוב, אף דתורת כלי עליו, מה מהני, ואסור למקומו.

ע"כ ערוה"ש (שח כג) חזו"א (מג ז)

שבט הלוי סובר ששורש המחלוקת האם יש שם מוקצה על כלי שמלאכתו לאיסור והעיקר להלכה כרשב"א שמוותר לטלטל לצורך מקומו כל כלי שמלאכתו לאיסור

9. שו"ת שבט הלוי חלק י סימן נט

דעת הר"ז דכלי שמלאכתו לאיסור תורת מוקצה ממש עליו אלא שהתירו אם יכול להשתמש בגופו צורך היתר, ואם אינו יכול נשאר עליו שם מוקצה, וגם לצורך מקומו אסור דצורך מקומו הוא טפל בהיתרו לצורך גופו כמשמעות הש"ס שבת קכ"ד ע"א, משא"כ הרשב"א דלדעתו אין תורת מוקצה ממש על כלי שמלאכתו לאיסור, וגם כשאין ראוי לצורך היתר עדין לא נאסר אם רק ראוי לצורך מקומו כמבואר בדבריו,

ולענין הלכה יראה לפסוק כדעת הרשב"א וכדמשמע גם במג"א שהבאת וכפשוטו לשון הגר"א שם, וכמשמעות לשון הרמב"ם, ואעפ"י שמצינו להפוסקים בכ"ד דנקטו לשון מוקצה בכלי שמלאכתו לאיסור הוא לשון מושאל לפי התרחקות תשמישו למעשה, אבל לא לפי שורש ההלכה, כנלענ"ד.

כלים שאין דרך לעשות בהם שימוש היתר

10. חזון איש מועד קונטרס המוקצה - סימן מד אות יג

שו"ע סי' רע"ט ס"ד אם התנה כו', לכאורה נראה דבעינן תנאי להשתמש בו ולא תנאי לטלטל מיהו כיון דראוי להשתמש ועומד לכך כיון שמתנה שאין מקצהו לכל השבת שפיר מהני, ונראה דדין זה תלוי לפי המקום והזמן דבמקום שאין משתמשים בנר לצורך גופו כלל דמי לסיכי זיירי ומזורי שבת קכ"ג א' ואפי' נר שלא הדליקו בו בשבת ואפי' של תמכת אסור, וכמדומה דבמקומנו אין שום תשמיש בנרות לצורך גופן, וכלהו אסירי, ואחרונים ז"ל סתמו בזה, וע"ע.

16. ברכי יוסף אורח חיים סימן רע"ט ס"ק ד

ד. מותר לטלטל וכו'. מותר לגופו או מקומו ואפילו לצורך עצמו ע"י תנאי. הרשב"ץ ח"א סי' קל"ז ומהר"ש דוראן בתשובות שבסוף התשב"ץ סי' ז'.

דעת הפוסקים בפמוטות

אור לציין (ב יח, כא). חזו"ע (שבת ו, קמז) פמוטות הם כלי שמלאכתם להיתר. וכן משמע בדעת הגרמ"א (מאמ"ר עט מה שכתב מותר לטלטל ולא חילק בתכלית).
משנ"ב (רע"ט טז) – פמוטות הם כלי שמלאכתו לאיסור.

קדירת ביטול ריקה – היא כלי שמלאכתו לאיסור לכל הדעות (ראה ילקו"י שח ג) כיון שאינה רק בסיס לאוכל אלא מכח החום שלה נעשה הביטול ודינה כפתילה שההבערה נעשית בה ממש.

כעין זה כתב האג"מ לגבי מכשירי חשמל

17. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כג

הנה כלי חשמל הגם שפועלים על ידי החשמל ומחברים להחשמל ואפילו מנורת חשמל, למעשה אינם מוקצים בשבת, ומותר לטלטלם, אלא א"כ הם כלים שעושים בהם מלאכה. אבל אם פעולתם אינה מלאכת שבת אין להחשיבם כמלאכתו לאיסור מחמת שמקבלים כוחם על ידי דבר האסור כמו חשמל, דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושים בו איסור, ולא דבר שנעשה ע"י איסור. ורק צריך להיזהר שלא להפרידם מחיבורן להחשמל. כעין זה כתב במנחת שלמה א ט לגבי מאוורר דלוק. אמנם בכבוי דעתו להחמיר.

המשך טלטול כשנמצא בידו

המגיד משנה כתב שכאשר מטלטלו בהיתר יכול להמשיך לקחתו לכל מקום שירצה

18. מגיד משנה הלכות שבת פרק כה הלכה ה

[ה] וכן מטלטל הוא את וכו'. גם זה נתבאר למעלה. וכתבו המפרשים ז"ל כשהוא מטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך מקומו ובמשנ"ב יג: שנטלה לצורך גופה או מקומה אין אומרים כיון שסלקו מאותו מקום שצריך לו לשומטו מיד ומניחו במקומו אלא כיון שמטלטלו לצורך מקומו מניחו באי זה מקום שירצה ויש ראיות לזה ועיקר:

דברי המגיד משנה הובאו להלכה בשו"ע

19. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ג

ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה;

המג"א מוסיף היתר אפילו כשהרים בשוגג שלא לצורך

20. מגן אברהם סימן שח ס"ק ז

ונ"ל דאפי' שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלו יותר

והגר"א סובר שאין לומר שמתוך שעשה מעשה באיסור יוסיף לטלטל עוד באיסור

21. באור הגר"א אורח חיים סימן רסו סעיף יב

ומי ששכח כו' אם. מ"ג א' בצריך למקומו אלמא כיון שהוא כבר בידו יכול להוליכו לכ"מ שירצה ואין משום איסור טלטול. אבל ל"ג דשם התחלת הטלטול הוא בהיתר וכל הטלטול הוא בהיתר משא"כ כאן שבאיסור הוא ומי שאכל שום וריחו נודף וכו' יחזור ואכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף? ברכות נא א.

הרים בטעות כלי שמלאכתו לאיסור

וכן פסק במאמ"ר (עו ו) להחמיר.

אמנם בשש"כ (ו טו) ומדברי רה"פ הסבורים בקובע לכלי מקום שלא נעשה מוקצה כשאנו בעל ערך, נראה שגם כאן יהיה מותר לצורך גופו (וראה בהרחבה בשיעור על מוקצה מחמת חסרון כיס)

חומרים שעומדים לשימוש ואפשר שאינם כלי

בקעת שעומדת להסקה דינה כמוקצה גמור ואסורה לטלטול לצורך גופה

11. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף לב עמוד ב

ואין סומכין את הקדרה בבקעת, וכן בדלת

יש אומרים שגרות שאין להם שום תשמיש דינם כמוקצה

12. מור וקציעה סימן שח

דודאי נר של חלב ושעווה, אין תורת כלי עליו לגמרי, דלא חזו למידי, כיון דלאכילה ולשום תשמיש אינן ראויין. ולא עדיף מבשר חי, דכי לא חזי לכוס אסור.

המשנ"ב סובר שדין הנר ככלי שמלאכתו לאיסור

13. משנה ברורה סימן שח ס"ק לד

וכן נר שלם של שעווה או חלב ואפילו נדלקה כבר בחול או בשבת שעברה כל שהיא עדיין ראוייה להדלקה מקרי כלי שמלאכתו לאיסור

הגרשז"א מסתפק האם גפרורים הם כלי או כיון שעומדים ללכילוי דינם כבקעת

14. מאורי האש לגרשז"א עמוד לו א

ומהו בהא איכא לעיוני אם הגפרורים שלנו יש להם תורת כלי וממילא מותרים הם בטלטול כשאר כלים או דמי לבקעת ולכאורה נראה דגפרור דמי לפתילה דחשיב כלי. אבל יש לחלק דשאני פתילה דאפשר להשתמש בה פעמים רבות משא"כ זה דלא חזי אלא לפעם אחת דמי לבקעת דכיון דעיקר חשימו הוא כלויו לא חשיב כלי וה"נ גפרור... וצ"ע.

ונר נועד להאיר ומבחינה זו נעשה בו שימוש פעמים רבות בזמן שהוא דלוק. מתנת אברהם עמ' סבב.

למעשה בדין גפרורים כתבו השש"כ (כ טז) והילקו"י (שח ג ג) שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור ומותר לצורך גופם ומקומם.

אולם בחומרים שאין להם צורת כלי כמו אבקת כביסה נכון להחמיר כמוקצה מחמת גופו (שש"כ כ הערה מד).

כלים שלא עושים בהם איסור

ראה בתוספות לעיל שסובר שהנר הוא כלי שמלאכתו לאיסור

הפמוטות הן כלי שמלאכתו להיתר אם בגלל שלא עושים בהם עצמן מלאכת איסור אלא שהן משמשות בסיס לעשות עליו מלאכת איסור. ואם בגלל שיש בהם שימוש קבוע בשבת להאיר.

15. חדושי הרמב"ם מסכת שבת דף קכב עמוד ב

ואיכא דקשיא ליה היכי אמר רב יהודה כל דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו ולצורך מקומו אסור והא איהו אמר בפ' כירה שרגא דמישחא שרי לטלטולה אלמא דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר, ויש מתרץ דנרות לאו מלאכתו לאיסור הוא שאינו אלא בסיס לפתילה ושמן ואין עושה מלאכה ולא אמרו אלא כגון קורנס ומגירה שבהן עושין מלאכת איסור, כ"כ הראב"ד ז"ל.

ולי נראה שגרות משמשי שבת הן ואין מלאכתן לאיסור אלא כגון קורנס ורחת שאין להן תשמיש קבוע בשבת.

הערמה לצורך הכלי

חזו"ע (ג קעא): מן הדין אפשר להקל והמחמיר תע"ב.

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור על ידי כיכר

נראה שמסקנת הגמרא שהיתר טלטול בככר או תינוק הוא לצורך המת

22. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמב עמוד ב

מעות שעל הכר מנער וכו'. אמר רבי אושעיא: שכח ארנקי בחצר - מניח עליה ככר או תינוק, ומטלטלה.

...רב אשי אמר: אפילו שכח גמי לא, ולא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד. משום כבוד הכריות, כשמוטל בחמה

אמנם מדין מדוכה משמע שמותר לטלטל אותה מכח השום שבתוכה

23. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד א

מדוכה, אם יש בה שום - מטלטלין אותה, ואם לאו - אין מטלטלין אותה

הרא"ש מוכיח ממדוכה שמותר בכלי שמלאכתו לאיסור אגב ככר ורק במקצה מחמת גופו אסור

24. שו"ת הרא"ש כלל כב סימן ח

המין הרביעי דבר המוקצה מחמת מלאכתו שהיא מלאכת איסור כקורנס הנפחים וכיוצא בהן מותר לטלטל לצורך גופו ולצורך מקומו אבל מחמה לצל על ידו לא, אבל יש לו היתר אפילו מחמה לצל על ידי ככר או תינוק. וזהו ששינוי מדוכה אם יש עליה שום מטלטלין. ואף על גב ד'לא אמרו ככר או תינוק אלא במת' התם במוקצה מחמת מלאכה (כוונתו שהארנק בטל למעות ודינו כמוקצה מחמת גופו. ב"י) אבל במדוכה כיון שיש עליה תורת כלי שרי לטלטלה אגב אוכלין שעליה.

הב"י מביא ראשונים שסוברים שההיתר במדוכה הוא מצד שהיא מיוחדת לשום

25. בית יוסף אורח חיים סימן שח אות ה ד"ה כתב הרא"ש

יש מי שמתירן מדוכה היינו טעמא דשרי לטלטלה אגב שום שעליה מפני שהמדוכה לשום כקדירה לתבשיל שהוא תשמיש לשום מבעוד יום הילכך שרי לטלטלה אפילו מחמה לצל והכל בו (סי' לא, לב ע"ג) כתב שדעת בעל ההשלמה (שבת קכג). לאסור

השו"ע הביא את היתר הרא"ש בלשון מסוייגת

26. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שח סעיף ה

יש מתירים לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפי' מחמה לצל ע"י ככר או תינוק.

טלטול כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר

חזו"ע (ג עמ' נד) מותר לטלטל מחמה לצל כלי שמלאכתו לאיסור ע"י שיתן עליו ככר לחם.

שו"ע הרב (כב) אור לציון (ב כו ד בהערות): במקום חשש הפסד מרובה יש לסמוך להקל. ולכן מותר לתת כיכר על מכונת לדחוף אותה שלא תגנב (אול"צ שם).

משנ"ב (כ): להרבה אחרונים ההיתר הוא דווקא כשמניח דבר המיוחד לה כמו שום למדוכה.

מצודות שהן כלי שמלאכתו לאיסור רב התיר לטלטל אותן ולהשתמש בהם כשעיקר כוונתו להציל מנזק

27. תלמוד ירושלמי מסכת ביצה פרק ה הלכה א

מצדא הוויין פריסין והוויין משתרפין גו שמשא אתון שאלון לרב מהו מטלטלתון אמר לון אסור ליגע בהון חשבין עליהון מתגנין תוחתי ראשיכון ושרי לכון מטלטלתון. פירוש שיטלטלו אותו ע"ד לשכוב עליהן דהיינו לצורך גופן ושרי אף שעיקר כוונתם היו מחמה לצל. טל תורה

המג"א לומד מהירושלמי להתיר הערמה כשעיקר כוונתו לצורך המוקצה

28. מגן אברהם סימן שח ס"ק ח

ח אבל מחמה לצל. ואית' בירוש' פ"ה דביצה כשמחשב עליו לתשמיש מותר לטלטלו אפי' עיקר כוונתו מחמה לצל וע' בשבת דף קכ"ד ע"ב:

☞ וכ"כ משנ"ב (טו) שש"כ (כ יב)

טלטול לצורך גופו כשיכול בכלי היתר

בגמרא נראה שאפילו בכלי שמלאכתו להיתר יש מגבלת טלטול כשיכול בלעדיהם

29. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד ב

אמר רבי אלעזר: קנין ומקלות גלוסטרא ומדוכה כולן קודם התרת כלים בשנו מנין האחרון, שכתבו טלן לצורך גופן לחבי, ולכנא אף לצורך מקומו. ...מקלות - דתנן: מקלות דקין חלקין היו שם דעזרה, כפסח שחל להיות ארבעה עשר בחול ומניחו על כתפו ועל כתף חברו ותולה ומפשיט. רבי אלעזר אומר: ארבעה עשר שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חברו ולא מטלטלי מקלות, ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט.

המשנ"ב לומד מכאן כן שכן לטלטול כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו

30. משנה ברורה סימן שח ס"ק יב

(יב) בין לצורך גופו - ומיירי שאין לו כלי היתר לתשמיש זה דאל"ה אין לו להשתמש בכלי זה: ושע"ז צ מפנה לגמרא

☞ וכ"כ דרישה (י) אליה רבה (לב)

הרב אליהו כתב שאין גמרא זו להלכה וממילא אם מעדיף את כלי האיסור מותר

31. מאמר מרדכי שבת חלק ג' פרק עו הערה ה'

אמנם דברי הגמרא הנ"ל אמורים רק לשיטת רבי אלעזר - ולא נפסקה הלכה כמותו, שכתב הרמב"ם... "חל ארבעה עשר להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת... ועל כן הפוסקים לא חשו לדברי המשנ"ב, וסוברים שאם אדם משתמש בכלי שמלאכתו לאיסור גם לצורך תשמיש של היתר בדרך כלל (בימות החול) - אז הוא רשאי להשתמש בו בשבת להיתר אף על פי שיש לו כלי המיועד לכך.

למעשה אנו פוסקים שאם יש לאדם עדיפות להשתמש בכלי שמלאכתו לאיסור יותר מהכלי שמלאכתו להיתר... מותר לו להשתמש בפטיש למרות שיש לפניו מפצח אגוזים.

☞ וכן התיר בחזו"ע (שבת ג עמ' מט)

טלטול 'לצורך מקומו' מפני הבושה ומפני הרעש

הא"מ כתב שדבר שנמצא במקום שמפריע מצד מראהו אך לא צריך להשתמש במקומו אסור בטלטול

32. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן כב

שאלה: כלי שמלאכתו לאיסור המונח במקום שאינו מתאים לכבוד השבת, לדוגמה עט המונח על השולחן בשבת, אם מותר להסירו מחמת כבוד השבת, וחשיב ליה כטלטול צורך גופו ומקומו.

תשובה: טלטול כזה לא חשיב כטלטול לצורך מקומו, וזה גופא כבוד שבת שאינו מטלטל דבר שנאסר לנו בטלטול. (וכן בתהלה לדוד רע"ט יג.)

ו"כ מאמ"ר (ע"ט) שש"כ (כ"י).

ויש מי שסובר שאפשר שיהיה דין צורך מקומו גם שמתבייש שנמצא שם הכלי

33. ארחות שבת חלק ב פרק יט הערה מד

כן מסתבר שו"ת אג"מ אורח ח"ה סי' כ"כ אות ל"א שש"כ פ"כ ס"י וממו"ר הגר"ש אויערבאך שליט"א שמענו שאם מתבייש להכניס אורחים לחדר בגלל הכשמל"א המונח בו יש לדון דהוי כצורך מקומו

כשהכלי לא מאפשר שימוש בחדר נחשב טלטולו כצורך מקומו אפילו שלא מניח דבר במקומו

34. שמירת שבת כהלכתה פרק כח אות לד

מכשיר טלפון נייד (פלאפון) הרי הוא ככלי שמלאכתו לאיסור, ולכן אם כווננו אותו מלפני שבת על - מנת שישמש בשבת כשעון מעורר, אסור לעשות בו כל שינוי בשבת כגון להפסיק את הצלצול שבו, אך מותר לטלטלו למקום אחר כדי שלא יפריע לו הצלצול.

סיכום להלכה - כלי שמלאכתו לאיסור

כלי שמלאכתו לאיסור - הוא החפץ המשמש לעשיית מלאכה אסורה

ובכלל זה גם החפץ העומד לשימוש שאינו אסור אלא מדרבנן, כגון כלי - נגינה לנגן בהם (שש"כ ה"א)

כלי שמלאכתו לאיסור והיתר - דינו נקבע על פי רוב תשמישו (משנ"ב שח"י)

לצורך גופו - מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור על מנת להשתמש בגופו לפעולת היתר.

ואם יש לו אפשרות לעשות בכלי היתר יש מי שאוסר (משנ"ב שח"י. שש"כ ח) ויש מתירים כשמעדיף את כלי האיסור (מאמ"ר ע"ה. חזו"ע עמ' מט)

לצורך חברו - מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור על מנת לתת לחברו שרוצה לעשות בו שימוש לצורך גופו וכן לצורך בהמה (שש"כ ש"ט)

לצורך מקומו - מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור על מנת להשתמש במקום שבו הוא נמצא כרגע.

טלטול בשל אי נעימות - אסור לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור בגלל אי נעימות מצד אורחים וכד' כשלא צריך ממש למקומו (מאמ"ר ע"ט. שש"כ י"י) ויש מי שמתיר (שש"כ שם בהערה)

כשמפריע את השימוש בחדר - מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כאשר אינו מאפשר שימוש במקום כגון טלפון שמרעיש (שש"כ כח לד. ארח"ש י"ב) או תפילין לצורך צניעות (שש"כ כה"ע כה).

תפילין - נחלקו בדינם הפוסקים, ולמעשה יש להחמיר שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור (משנ"ב שח"י) ובחשש לכבודם מותר לטלטלם (שדעת הרמ"א שח"י ומשמעות הב"י שהם כלי שמלאכתו להיתר)

המשך טלטול - כלי שמלאכתו לאיסור שנשל אותו בהיתר לצורך גופו או מקומו יכול להמשיך לטלטלו ולהניחו בכל מקום שירצה (שו"ע שח"י) אבל אסור לתת אותו לחבירו (חזו"ע ג. נט) ואם הגיע לידי באיסור נחלקו בזה הפוסקים, והחמיר תע"ב (חזו"ע ג. קע"א)

לצורך הכלי - אין לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך עצמו כגון שלא יפסד בחמה.

מניח עליו מאכל היתר - אם המאכל מיוחד לכלי כמו אוכל בסיר מותר לטלטלו (משנ"ב כו. ואם לא מיוחד אסור) ואם לא מיוחד לו, יש מקלים במקום הפסד מרובה אפילו שלא מיוחד לו כגון ככר על מכונית שלא תגנב (שו"ע הרב שח"י כב. אול"צ ב"ד) ויש מתירים בכל אופן (חזו"ע ג. עמ' נד).

הערכה בטלטול - מותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ולהשתמש בו שימוש מותר כלשהו, אף שעיקר כוונתו לשמירת הכלי ולא לשימוש בו (משנ"ב טז. שש"כ י"ב) ונראה שהוא הדין כשמערים לצורך מקומו (מתנת אברהם ב קמז).

כלים שלא ראויים למלאכת היתר - יש אוסרים להשתמש בהם לצורך מקומם (פמ"ג א"א שח"י וכו' הובא בשם הרב אלישיב) ויש מקלים (שבת הלוי י נט)

כלים שראויים למעשה היתר ואין דרך להשתמש בהם לכך - דינו ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו (שש"כ כ טו. וכן משמעות אול"צ וחזו"ע) ויש אומרים שדינו כמוקצה גמור (מאמ"ר ע"י וכן העלה בחזו"א).

נר, גפרורים וכד' - דינם ככלי שמלאכתו לאיסור שמותר לטלטל לצורך גופו ומקומו (משנ"ב שח"י. שש"כ טז. ילקו"י ג.) ויש מחמירים.

כלים שתשמישם כבסיס למעשה איסור - כגון פמוטות, למנהג האשכנזים יש לנחמיר שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור ולמנהג הספרדים יש להקל שדינם ככלי שמלאכתו להיתר ומותר לטלטל לצורך גופו (ברכ"י רע"ט ד. אור לציון ב יח. כא. חזו"ע שבת ו, קמז)

אבקת כביסה וכד' - ראוי להחמיר שאין להם דין כלי ואסורים בטלטול לכל צורך (שש"כ כה"ע מד)

מכשירי חשמל שאין בהם חוט להוט - יש אומרים שאם עיקר תשמישם להיתר כגון מאורר דינם ככלי שמלאכתו להיתר (אג"מ ה כג) ודווקא כשמחובר לחשמל ופועל (מנח"ש א ט. ילקו"י שח"י טז) ויש אומרים שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור (שש"כ כ טז)